

Herkes için Spor ve Elit Spor Sorunsalı: Politik Bir Analiz

Numan Alpay*

Bu çalışmada, spor politikasının söylemsel inşasını ele alarak spor politikası belirlenmesinde öncüllerinin altında yatan varsayımlara daba yakından bakmak amaçlanmıştır. Spor, genellikle kitlesel katılım (herkes için spor) ve elit kesim katılımı (üst düzey spor) olarak iki ayrı alana ayrılmış gibi algılanmaktadır. Birçok ülkede bu iki alandaki politika ve finansman, ayrı kurumlar tarafından yönetilir ve yatırım genellikle bu ikisi arasında bir seçim yapmak olarak görülür. Spor yatırımları, sosyal yatırım “eşgüdümlü eylemi kolaylaştırarak toplumun verimliliğini artıran güven, normlar ve ağlar gibi sosyal örgütlenme” gibi ele alınmalıdır. Herkes için sporun özünde, sadece bütün insanların spor yapması ve fiziksel aktivitede bulunması için imkân yaratılması değil, aynı zamanda sağlık ve sosyalleşmenin teşvik edilmesi de yer almaktadır. Elit spor ise, beceri geliştirme, kararlılık, rekabet, üstünlük ve sonuçlara vurgu yapan anlayıştır. Spora yapılan yatırımlar, sadece sportif başarı elde etmeyi değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası ekonomik ve politik hedeflere ulaşmayı da amaçlamaktadır.

Araştırmanın tasarımı ve metodolojisi; SPORTDiscuss, Web of Knowledge, PubMed, Scopus veri tabanlarında sistematik literatür taraması ile gerçekleştirilmiştir.

Sonuç; Genel olarak, elit spor ve herkes için spor birbiriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı olarak görülmelidir. Spor spor için yapılmalı.

Giriş

Tarihsel olarak hükümetlerin, kamu politikasının bir alanı olarak spora olan ilgisi, aralıklı ve değişken düzeylerde müdahale ile geçici bir ilgiden biraz daha fazlası olarak nitelendirilebilir. Hükümetin spora olan ilgisinin artması biraz farklı yollar izlemiş olsa da birçok ülkede spor, sağlık, sosyal kapsayıcılık, toplumsal kalkınma, eğitim ve elit spor başarılarının elde edilmesi gibi çeşitli politik konular ayrılmaz bir şekilde bağlantılı olmuştur (Houlihan, 1997; Ekholm, & Sol, 2020). Ulusal kamu politikası perspektifinden bakıldığında, büyük spor etkinliklerine ev sahipliği yapmak ve bu etkinliklerin katılımcılara ve özel katılımcılara (sporculara, antrenörlere, vs) tesisler inşa etmek için alınan politika kararları, başarılı uluslararası rekabet için verilen taahhütlerden daha önemlidir. Bu bağlamda, ilk kararları uygularken hükümet sadece ülkeyi turistlere tanıtmakla kalmaz, aynı zamanda kendi vatandaşlarına da organizasyonel ve teknik becerilerini göstermiş olur (Johnson, 1982; Sam, & Jackson, 2006); Hoekman, & Scheerder, 2021). Spor ve spora katılım önemli bir refah politikası konusu haline dönüşmüş olup çağdaş toplumların karşılaştığı birçok soruna çözüm olarak görülmektedir. Bir ülkedeki sporun yapısı, hükümetlerin spora ilişkin algısı ve sporla ilgili olarak benimsedikleri rol açık bir şekilde büyük farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle, politika yapıcılarının spor hakkında görüşleri esas belirleyicidir (Raco, & Imrie, 2000; Piggan, 2009; Houlihan, Blyce, & Smith, 2009; Hoekman, & Scheerder, 2021). Ayrıca politika oluşturmada göz önüne alınması gereken en önemli belirleyici unsur nüfus yoğunluğudur. Çünkü çok boyutlu

(*) Prof. Dr., Balıkesir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi.
numanalpay@gmail.com

ve karmaşık yaygın etki söz konusudur. Spor politikalarının etkileyebileceği alt politikalar; (Weed, 2006; Houlihan ve Green 2008; Van Poppel, Claes, & Scheerder, 2018; ; Ekholm, & Sol, 2020; Hoekman, & Scheerder, 2021; Rycke, J & Bosscher, V. (2021).; Alpay, 2021; Zirek, 2023).

- Spor Birey/Toplum/Kültür
- Birlikte (Ortak) Yaşam Kültürü
- Kurallara Uyum/Düzen/Saygı/Saygınlık
- Bilinçlenme/Bilinçli Yaşam
- Spor Eğitim
- Spor Sağlık
- Spor Verimlilik
- Spor Çevre/Doğa
- Spor Turizm
- Spor Ekonomi/Endüstrisi/Kalkınma/PR (Tanınırlık-Görünürlük-Bilinirlik-Reklam)
- Spor Dış İlişkiler

kapsadığı şekilde çok boyutludur.

Sporun küresel bir fenomen haline gelmesine paralel olarak hükümetlerin sporun etkisi ve yaygınlığı konusundaki farkındalığı, spora katılımı, spora müdahalesi ve sporu manipüle etmesi de artmıştır. Öyle ki, çok yetenekli sporcuların uluslararası düzeyde etkin bir şekilde rekabet etme fırsatları yeteneklerinden ziyade genellikle hükümetlerin siyasi öncelikleri doğrultusunda belirlenmektedir. 1980 yılında ABD hükümeti Moskova Olimpiyat Oyunlarını boykot etmiş ve daha yakın bir tarihte, 1993 yılında, ABD Temsilciler Meclisi 2000 Olimpiyat Oyunları için olası bir yer olarak Pekin'e karşı çıkan bir öneriyi desteklemiştir. Avustralya'nın Sydney'in 2000 Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapma teklifini Aborjinlerin, siyasi ve ekonomik marjinalleşmelerine dikkat çekme istemi gibi 'sorunlara dayalı hükümet kararları de-

metini' uluslararası politika gündemine taşımıştır. Spor, uzunca bir süredir büyük spor etkinliklerinin boykot edilmesi ya da boykot tehdidinde bulunulması yoluyla destek ya da memnuniyetsizlik belirtmek için uygun, düşük maliyetli, yüksek görünürlüklü ve düşük riskli bir diplomatik araç olarak görülmekle kalmamış, aynı zamanda sporun bir kalkınma yardım aracı, emperyal/hegemonik olarak kullanımında da son zamanlarda hızlı bir artış olmuştur (Sam, & Jackson, 2006); Österlind, 2016; Alpay, 2021; Zirek, 2023). Ayrıca uluslararası sporda rekabet giderek artmakta ve daha fazla ülke dünya çapında sporcular yetiştirmek için stratejik yaklaşımlar benimsemektedir. Zaman içinde bu strateji, birçok ülkenin elit spor gelişim politikasına giderek artan miktarlarda yatırım yapmasıyla sonuçlanmıştır (Bosscher, Bingham, Shibli, van Bottenburg, & Knop, 2008).

Yapılan araştırmalarda 'elit sporun' sonuçlarına ilişkin literatürde farklı görüşler vardır. Bu sonuçlar arasında; ekonomik kalkınma, uluslararası prestij, uluslararası ve diplomatik tanınma, uluslararası imaj, kitlesel katılım etkisi, ulusal kimlik ve aidiyet, sosyal uyum, ulusal gurur, mutluluk, kendini iyi hissetme ve yararlanma faktörü öne çıkmaktadır (Ekholm, & Sol, 2020). Birleşik Krallık'ın ve diğer bazı gelişmiş devletlerin spor politikasının arkasındaki felsefe, sporun 'erdemli döngüsü' olarak adlandırıyor olması; elit spor başarısının hem ulus için uluslararası prestije hem de halk arasında bir 'iyi hissetme faktörüne' ve daha da önemlisi kitleler arasında katılımın artmasına yol açtığı görülmektedir. Bu da daha sağlıklı bir ulus ve geleceğin şampiyonlarının seçilebileceği daha geniş bir insan havuzunun oluşumunu sağlamaktadır. (Funahashi, H., Bosscher, V.D. & Mano, Y. 2015; Jonathan Grix, J. & Carmichael, 2012).

Elit spor politikası çalışmalarının temel kaygısı doğal olarak "hangi özel politika fak-

törleri elit sporda başarı şansını artırabilir?” sorusunu yanıtlamaya odaklanmıştır. Araştırmacılar ve politika kuruluşları “elit spor başarısının sonucu nedir?” sorusunu sorgulayan tartışmalar başlatmıştır. Ülkeler elit sporun gelişimine giderek daha fazla kamu yatırımı yaparken, politika yapıcılar sıklıkla elit sporun sadece daha fazla madalya kazandırmakla kalmayacağını, aynı zamanda bir dizi daha geniş toplumsal sonucu da tetikleyeceğini iddia etmektedirler. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yönetimleri, politika oluşturma ve yatırımlarını haklı çıkarma çabası içinde, kültürel yönelimlerini “yapan” olmaktan, yapılanların etkileri konusunda daha duyarlı olmaya doğru değiştirmektedirler (Piggin, 2009; Rycke, & Bosscher, 2021). Yakın zamanda yapılan araştırmalar, çoğu insanın elit sporun toplum üzerinde olumlu etkiler yarattığını düşündüğünü, ancak ırkçılık, sosyal eşitsizlik veya saldırganlık gibi karmaşık sorunlar için bir çözüm olarak görülmediğini ortaya koymaktadır (Funahashi, Bosscher, V& Mano, 2015; Rycke & Bosscher, 2019).

Spor, genellikle herkes için spor ve üst düzey spor olarak iki ayrı alana ayrılmış gibi algılanmaktadır. Birçok ülkede, bu iki alandaki politika ve finansman ayrı kurumlar tarafından yönetilir ve yatırım genellikle bu ikisi arasında bir seçim yapmak olarak görülür. Spor yatırımları, sosyal yatırım “eşgüdümlü eylemi kolaylaştırarak toplumun verimliliğini artırabilen güven, normlar ve ağlar gibi sosyal örgütlenme” özellikleri olarak tanımlanmıştır. Sporsal sosyal yatırım; a) sınırlama; spor takımları veya kulüpler gibi homojen gruplar içindeki ilişkiler, b) bağıntı; bir ligdeki takımlar gibi sosyal varlıklar arasındaki yatay ilişkiler, c) ilişkilendirme; toplumun farklı sınıfları arasındaki bağlar olarak ele alınmaktadır (Groll, M., Bronikowska, M. & Savola, 2015; Houlihan, Bloyce, & Smith, 2009).

Herkes için spor, üst düzey sporun baskısı olmadan yapılan ‘her türlü’ sporu, tüm insanların spor yapması ve en üst düzey performansa ulaşmaya odaklanmayan fizik-

sel aktivitelerde bulunması için hem resmi hem de gayri resmi oluşumları kapsar. Aynı zamanda, sağlık ve sosyalleşmenin teşvik edilmesini de kapsar. Bu durum, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin (IOC) Herkes İçin Spor Komisyonu “herkes için sporun teşvik edilmesine yönelik ikili gerekçesinde, sporun içsel bir insan hakkı olarak ve sporun dışsal, sağlık ve sosyal faydalar için bir araç olduğu” vurgusunu yapmaktadır (Henry, 2011). Elit spor ise, eleştirel bir şekilde ‘performans etiği’ olarak adlandırdığı, beceri geliştirme, kararlılık, rekabet, üstünlük ve sonuçlara vurgu yapan anlayış olarak tanımlanabilir. Daha az eleştirel bir bakış açısıyla, elit sporun hedefe ulaşmak için, kendisini etkileyen zorlayıcı aşırılıkları ve kötü alışkanlıkları göz ardı etmeden, mükemmelliğe ulaşma ve bu başarının gerektirdiği erdemlerle ilgili olduğu söylenebilir (Coakley, 2007; Meeier, 1988). Bu bağlamda doğası gereği, elit spor, sporda üstün olan ya da üstün olma potansiyeline sahip küçük bir grup sporcu kapsar. Özel ilgi alanları ve amaçlarına rağmen, herkes için sporun ve elit sporun genel olarak bir şekilde birbirine benzediğini, birbirini tamamladığını belirtmek gerekir. Açıkça söylemek gerekirse, ‘spor’ onları ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlamaktadır. Bireysel motivasyonları ne olursa olsun, birinin ve diğerinin katılımcıları benzer aktivitelere katılırlar. Sporun kitleler ya da elit sporcular tarafından yapılması sporun doğasını değiştirmez. Açıkça görülüyor ki spor, kitleler için olduğu kadar elit sporcular için de bir ‘biz’ meselesidir. Spora katılanlar, etrafında canlı toplulukların geliştiği, benzersiz bir şekilde hazırlanmış yapay sorunlara karşı ortak bir ilgiyi paylaşırlar. Bu paylaşılan ortak ilgi, belirli bir sporun test etmesi gereken belirli beceriler dizisi ve mükemmellik standartları için endişe anlamına gelir. Dahası, “ilgili benzerliklerin ve farklılıkların takdir edilmesini teşvik eden görüş ve sosyal etkileşim kaynaklarıdır” (McLaughlin ve Torres, 2005; Cesar R. Torres and Douglas W. McLaughlin, 2015). Herkes için spor ve elit spor katılımcıları, farklılıkları kadar ben-

zerlikleriyle de 'temelde kuralların yarattığı zorluklar nedeniyle üstlenilen ve değer verilen' bir aktiviteye birlikte tanıklık eder/ederler (Simon vd., 2015). Spor, işbirliğine dayalı bir çabayı öngören ortak bir girişim olarak anlaşıldığında, hem herkes için spor hem de elit sporun katılımcıları, en azından saygı ve adalet gibi temel ahlaki hususları birbirlerine borçlu olan yakın ilişkili test gruplarıdır. Kısacası, sporun doğasında var olan karşılıklılık, <hem ilginç zorluklarla karşılaşmanın içsel değeri hem de rekabetçi testleri karşılama girişimi yoluyla kendimiz ve başkaları hakkında öğrenebileceklerimiz için> değerli olduğunu gösterir (Simon vd., 2015). Spor tanımlayan beceri ve mükemmelliklere duyulan ortak ilgiden doğan işbirliği, katılımcıların 'ben'i 'biz'e' dönüştürmekte olan benliklerden oluşan bir kolektife- ait olma yoluyla bir benlik duygusu geliştirmeleri için olanaklara sahip duyarlı toplulukların oluşumunu teşvik eder. Yani bir araç olarak spor ve bir amaç olarak spor birbirini dışlamaz. Araçsal spor politikası, sporun katılımcıları -girişimci, sporcu, seyirci- arasındaki fayda dağılımını etkileyen politikalardan oluşur. Amaçsal spor politikaları ise oyuncu ve seyirci erişimini etkileyen politika da buna dahildir (örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki anti-tröst mevzuatı). Bu politika türü, grup taleplerine bir yanıt olma eğilimindedir, dolayısıyla yetkililer için özel bir destekle sonuçlanır. İçsel ödüllerden dışsal ödüllere, amaçsız bir zevk olarak spordan, sosyal bir sistem olarak spora kadar bir vurgu sürekliliği vardır. Gözlemlerimiz, Herkes için Spor' un bu süreklilik boyunca sosyal araçlara doğru çok fazla yol kat etmiş olduğudur (Green, 2006; Houlihan, B., Bloyce, D. & Smith, 2009). Spor için siyasi, örgütsel ve politik bağlamın odak noktası, ilk olarak sosyal refah, 'Herkes için Spor' ile ilgili girişimler ve ikinci olarak 'Elit Spor' gelişimi ile ilgili politika, programlar ve faaliyetler etrafında toplanmıştır. Spor, rekreasyon ve fiziksel aktiviteye yönelik hükümet politikası öncelikleri 'Sosyal Refah Hedefleri' için 'Herkes için Spor' programlarının açıkça

teşvik edilmesine ve kamu spor, boş zaman tesislerinin inşasına 1970'lerin başında odaklanılmıştır (Collins, 2002; McIntosh ve Charlton, 1985; Barrie Houlihan, Daniel Bloyce & Andy Smith (2009)). 1990'ların ortalarından önce elit spor gelişimine yönelik destek koordine edilmemiş ve elit spor parçalı bir yapıda, hükümetten ve spor kurumlarından çok az süreli destek alır durumundaydı. Sporcuların çoğu olmasa da birçoğu için finansman düzensizdi ve Grand Prix pistlerinde ödül parası kazanan çok az sayıda sporcudan biri olmadıkça, ebeveyn desteği, yarı zamanlı çalışma ve ara sıra sponsorluk, antrenman ve yarışma için destek sistemlerinden oluşmaktaydı (Green & Houlihan, 2008).

Genel olarak, elit spor ve herkes için spor birbiriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı olarak görülmüştür. Birçok spor dalında, geniş bir kitlesel katılım tabanının elit spor için olumlu bir zemin oluşturduğuna inanılmaktadır. Buna karşılık, elit sporun, elit sporcuların sağladığı çekicilik ve uluslararası sportif başarıya verilen önem nedeniyle genç çocukları spora çektiği düşünülmektedir. Başarılı elit spor uygulamaları; rol model sporcular, etkinlikler ve atletik başarılar aracılığıyla toplum katmanlarından 'belirlenecek yetenekler' ve diğer etkilerinin yanı sıra spora katılımın artması gibi çok sayıda kamusal fayda yaratması beklenmektedir (De Bosscher, Sotiriadou ve van Bottenburg, 2013; Cesar R. Torres and Douglas W. McLaughlin, 2015). Birçok hükümet, elit spora yaptıkları aşırı yatırımları haklı göstermek için 'belirlenecek yetenekler' veya gösteri etkisini kullanır. Varsayım, elit spor başarısının kitlesel katılımı artıracığı yönündedir. Hükümetler, elit sporcuların başarısı ve uluslararası spor etkinliklerine ev sahipliği yapmanın çok sayıda olumlu sonuç doğurduğu savını kullanarak elit spora yapılan büyük yatırımları haklı gösterme eğilimindedir. Bu yararlar arasında; gelişmiş ulusal kimlik, gurur, uluslararası prestij ve diplomatik tanınma, yetenekli sporcuların bireysel gelişimi ve spora kitlesel katılımın art-

masını teşvik etme yer almaktadır (Houlihan ve Green 2008; Bosscher ve ark. 2010; Zirek, 2023). Dolayısıyla bir gösteri etkisi/çekiciliği oluşmaktadır. Weed (2009) gösteri etkisini “insanların elit spordan, spor insanlarından veya spor etkinliklerinden etkilenerek kendi katılımlarını sağladıkları bir süreç” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, elit spordan esinlenmenin aşağıdakilerden kaynaklanabileceğini göstermektedir: (a) Elit performansların ilham verici işlevi; (b) Elit sporcuların (kişilik olarak spor yıldızları) ilham verici işlevi ve (c) Elit etkinliklerin ilham verici işlevi ve mirası. Bu bağımsız faktörler kitlesel katılımı, bağımlı faktör etkileyebilir. Bağımsız faktörlerin geniş çaplı etkileri dört alanla ilgili olarak daha ayrıntılı incelenebilir:

(a) Spora katılım üzerindeki etkiler: Bu etkiler katılımın şu dört aşamasında incelenebilir: 1-Çekicilik (veya yeni katılımcıların kazanılması); 2-Elde tutma (veya spora devam etmek için motivasyon ve bağlılık); 3-Daha yüksek rekabet seviyelerine ilerleme ve artan bağlılık ve 4-Elit seviyeye geçişle ilişkili yetiştirme aşaması (Green 2006; Sotiriadou ve ark. 2008); (b) Spor dalı seçimi üzerindeki etkiler; (c) Spor içindeki davranışlar üzerindeki etkiler (örneğin bir takımında belirli bir pozisyonun seçilmesi; tekniklerin, taktiklerin veya muhtemelen yanlış uygulamaların taklit edilmesi için ilham alınması); ve (d) Spor dışındaki davranışlar üzerindeki etkiler (örneğin giyim, saç stili, müzik tercihleri, uyuşturucu, cinsiyet ve ırkçılık gibi konulardaki genel değerler).

Elit başarı ve kitlesel katılım arasındaki kanıtlanmamış ilişki, küçük bir sporcu grubu için elit spora yatırım (büyük spor organizasyonları ve tesis çeşitliliği yapmak gibi) ve herkes için spor yapanlar arasında siyasi öncelikle giderek artan gerilimlere yol açmaktadır (Houlihan, B., Bloyce, D. & Smith, 2009; Houlihan ve Green 2008).

Bu makalede, hükümetlerin elit spora yatırım yapmasının ardındaki maksadı araştır-

mak, politika ve spor politikasının söylemsel inşasını ele alarak spor politikası belirlenmesinde öncüllerinin altında yatan varsayımlara daha yakından bakmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Araştırma tasarımı ve metodolojisi; SPORTDiscuss, Web of Knowledge, PubMed, Scopus veri tabanlarında sistematik literatür taraması ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya, elit spor ve herkes için spor (kitlesel katılım) arasındaki etkileşim ve hükümetlerin spor politikaları bağlamındaki araştırma makaleleri seçim kriteri olmuştur.

Bazı Ülkelerin Herkes için Spor ve Elit Spor Politikaları

Farklı ülkeler karşılaştırıldığında, spor ve hükümet arasındaki ilişkinin ana hatlarıyla oldukça çeşitli olduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde spor büyük ölçüde hükümet müdahalesi olmadan yürütülürken, Rusya ve Çin gibi sosyalist ülkelerde durum tamamen farklıdır. Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada gibi liberal rejimlerde piyasa (*dolaylı müdahale söz konusudur*), kaynakların, sosyal hizmetlerin ve sosyal güvencelerin dağıtımında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak Batı Avrupa ülkelerinde spor ve yönetim, Avrupalı mantığı bakımından farklılık gösteren ilişkiler kurmuştur. Almanya ve Fransa gibi muhafazakâr rejimlerde piyasa temelli refah çözümleri daha küçük bir rol oynamaktadır. Sosyal konularda ailenin rolüne büyük önem atfedilmektedir ve bu da kilisenin aile politikasındaki büyük siyasi etkisiyle bağlantılıdır (Bergsgarda, & Norbergb. 2010). Almanya spor yoluyla kamu sağlığı politikası, eğitim ve gençlik politikası, boş zaman ve aile politikası, iç politika ve sosyal sorun gruplarını bütünleştirme girişimleriyle bağlantılı sosyal politika izlemektedir. Ancak, son zamanlarda Almanya Federal Cumhuriyetinde spor ve yönetim arasındaki ilişki elit spor politikasına doğru yönelmektedir. (Meeier,

1988). Belçika’da ise genel olarak kamuoyunun elit sporun toplumsal etkileri olumludan, olumsuzu doğru evrilmektedir. En olumsuz algılanan etkiler, aşırı maliyetler, yerel yaşam koşullarının bozulması ve sporcuların zararlı fiziksel ve zihinsel bütünlük sorunları ile ilgilidir (Van Poppel, Claes, & Scheerder 2018; Rycke & Bosscher 2021).

İngiltere ve bir dereceye kadar Avustralya gibi geleneksel liberal rejimlerde hükümetlerin katılımı, elit spora herkes için spordan daha fazladır. Bu katılım, sporun ortak refah hedefleri için bir araç, yani refah devletin temel bir meselesi olarak görülmesiyle meşrulaştırılmaktadır. Genel olarak yaşanan nüfus, obezite gibi, sınırlı gelirler ve bitmek bilmeyen ihtiyaçlar, kıt bütçeler refah devletine yönelik zorluklar burada önem taşımaktadır. Spor organizasyonlarının ilgi alanlarını eskisinden daha fazla genelleştirmeleri, başka bir deyişle sporun çok çeşitli boyutlarda fayda sağladığını iddia etmeleri gerektiği yönünde bazı eğilimler vardır. Dolayısıyla soru, sporun kamu refahı ile daha fazla bütünleşip bütünleşmeyeceğidir. Spor, refah devleti için ikincil bir unsur olmaktan çıkıp temel bir unsur haline gelmekte, daha özerk ancak daha az güce sahip olmakta ya da ticari sektörün bir parçası olmaktadır. Birleşik Krallık’ta 1990’ların ortalarında değişen spor politikası ‘herkes için spor’ anlayışı üzerine inşa edilen bir politikadan elit spora doğru giderek daha fazla odaklanmaya geçildiği yapılan akademik çalışmalarda vurgulanmıştır (Green 2004; Veal, Toohey & Frawley, 2012). Birleşik Krallık’taki spor politikasının kurumsal yapısı karmaşıktır. ‘Spor’ bir devlet dairesinin (Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı, DCMS) başlığında yer almış, okul sporları da dahil olmak üzere halk sporu siyasi gündemin üst sıralarına taşınmış ve elit spor devlet tarafından önceliklenmeye evrilmiştir. Elit spora yatırım yapılmasının başlıca nedenleri kapsayıcı ve birbiriyle örtüşen üç alan altında toplanmıştır: 1- Elit spora yatırım, spor ve fiziksel aktiviteye kitlesel katılım (ikinci Londra 2012

için Olimpiyat temel önceliğidir); 2- ‘Kendini iyi hissetme’ faktörünü ve uluslararası prestiji yükseltmek; 3- Kitlesel katılım, mega organizasyonlar ve elit rol modeller olarak belirtilmiştir (Rycke & Bosscher, 2019). Avustralya sporda mükemmellik arayışını kararlılıkla sürdürmektedir. Hükümetin spor kuruluşlarıyla ortaklaşa yürüttüğü çalışmalar temelinde Avustralya dünyanın kişi başına düşen, açık ara en başarılı spor ülkesidir. İlginçtir ki, yakın zamanda Avustralya spor politikasını yeniden değerlendirerek tersine çevirmeye başlamıştır, ‘finansman öncelikleri’ elit spora odaklanmaktan ziyade ‘herkes için spor’ ve ‘elit spor’ açısından daha dengeli bir politikaya dönüşmektedir (Rycke & Bosscher, 2019; Veal, Toohey & Frawley, 2012).

İskandinav ülkelerinde spor sistemleri her ülkenin kendi siyasi çerçevesi içinde oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. Uluslararası bir perspektiften bakıldığında, büyük ‘halk hareketlerinin’ ortaya çıkması İskandinav toplumlarının tipik bir özelliğidir. Spor bu yapıya iyi uyum sağlar. Sıklıkla kullanılan ‘spor hareketleri’ kavramının da vurguladığı gibi, pek çok spor faaliyeti büyük ve birleşik konfederasyonlarda toplanan gönüllü kulüp ve derneklerde gerçekleşmektedir. Norveç’te spora aktarılan şans oyunları gelirleri Norveç Devleti’nin mali bütçesine dahil edilmemekte ve spor kuruluşlarına yapılan tahsislere ilişkin kararlar parlamento tarafından değil Bakanlık tarafından alınmaktadır. Spor, parlamentoda ‘Aile, Kültür İşleri ve Kamu Yönetimi Daimi Komitesi’ne tabidir. Belediyeler, spor faaliyetlerinin teşvik edilmesinde önemli bir role sahiptir. Ayrıca belediyeler spor tesislerinin yaklaşık yarısına sahiptir, büyük ve pahalı tesislerin inşası ve işletilmesi söz konusu olduğunda baskın aktördür. Belediyelerin mali desteği spora verilen toplam kamu desteğinin yaklaşık %55’ini oluşturmaktadır (Enjolras, & Waldahl, 2007). Danimarka, ortak bir İskandinav spor politikası modelinin genel karakterizasyonundan çeşitli açılardan sapmaktadır. Danimarka spor yaşamının örgüt-

sel çoğulculuğu bu duruma katkıda bulunan bir nedendir. Norveç ve İsveç gibi geleneksel rekabet odaklı sporlar, Danimarka Spor Konfederasyonu (Danmarks IdrætsForbund, DIF) adlı ortak bir şemsiye kuruluşta bir araya gelmiştir. Kökleri on dokuzuncu yüzyıl kırsal kültürüne, tüfek atıcılığı hareketine ve gönüllü jimnastiğe dayanan, elit spor unsurları içermeyen ancak açık bir kültür ve sağlık profiline sahip eşit derecede yaşamsal bir 'spor hareketi' de mevcuttur. Danimarka Sporları Birliği, Norveç ve İsveç'teki şirket sporlarının aksine ayrı bir ulusal organizasyondur. Hükümet kontrolü çok azdır. Ekonomik açıdan Danimarka spor politikası, hükümet ve belediye arasında net bir sorumluluk paylaşımı ve yasal olarak düzenlenmiş kamu desteği ile karakterize edilmektedir. İsveç'te ise; dikkat çekici derecede tekdüze örgütsel yapı hakimdir. İsveç Spor Konfederasyonu (Riksidrottsförbundet, RF) yirminci yüzyılın başından bu yana gönüllü olarak organize edilen sporların şemsiye örgütünü oluşturmaktadır. Hükümetin kapsayıcı politika hedefi her zaman gönüllü bir halk hareketi olarak sporun gelişimini desteklemek olmuştur. Hiçbir zaman sporun doğrudan hükümet tarafından idaresi söz konusu olmamıştır. Genel olarak, spor sistemine verilen kamu desteği, hükümetin ulusal konfederasyonlara finansman sağladığı, belediyelerin ise yerel spor hayatının ana sorumluluğunu üstlendiği net bir sorumluluk paylaşımına dayanmaktadır. Spor faaliyetlerinin büyük ölçüde şans oyunları piyasasından elde edilen devlet gelirleriyle finanse edildiği Norveç ve Danimarka'nın aksine, devlet finansmanının vergi gelirlerine dayanması önemlidir. Bu bakımdan İsveç'te spor üzerindeki hükümet kontrolü diğer İskandinav ülkelerine kıyasla daha güçlü olmuştur. Bu üç ülkedeki spor politikası modellerine farklı derecelerde korporatizm damgasını vurmaktadır. Norveç şemsiye örgüt modeli (NIF) bir dereceye kadar korporatizmin 'güçlü' versiyonunu andırmaktadır. Organize sporlarda neredeyse örgütsel bir tekel ve NIF ile Bakanlık arasında yakın ilişkiler vardır. İsveç'te

ise ülkenin merkezi, birleşik ve güçlü kamu spor idaresi dışında aynı özellikleri görmekteyiz. Parlamento diğer batı ülkelerinde olduğu gibi İskandinavya'daki spor politikası modelinde de küçük bir rol oynamaktadır. Bergsgard ve diğerleri (2017). İskandinav ülkelerinde spor tesislerinin inşası ve yönetimi için ulusal yapıların karşılaştırmalı analizinin yapılmış olduğu bir araştırmada; nüfusun sağlık ve zindeliğinin desteklenmesinde spor tesislerinin önemini vurgulanmakta ve aktif yaşam tarzlarının desteklenmesinde herkes için sporun rolüne dikkat çekilmektedir (Enjolras, & Waldahl, 2007).

Avrupa Birliği ülkelerinde spora yapılan kamu ve hane halkı harcamalarından etkilenen kilit çıktılar olarak verimliliğinin kıyaslanması araştırmasında, spora kitlesel katılımın ve elit spor başarılarının önemi vurgulanmaktadır. Bu durum, spor tesislerine ve programlarına yapılan yatırım miktarının bir ülkede hem tabandan katılımı hem de elit spor başarılarını önemli ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir. Gelişmiş Batı spor sistemlerinin çoğu Birleşik Krallık ile benzer özellikler göstermekte olup, elit spor başarısının yurtdışında daha iyi bir imaja yol açtığı, ulusal kimliği güçlendirdiği ve ulusal kitlesel katılımı teşvik ettiği düşünülmektedir. Bu yaklaşım, Birleşik Krallık'taki spor politikasının odağının, sporun toplumdaki genel etkisinden 'spor için spor' anlayışına doğru değişmesinin öncüsü olarak varsayılabilir (Brookes ve Wiggan, 2009; Nessel ve Kościółek, 2020). Bu yaklaşım Brezilya içinde söz konusudur. Castro ve diğerlerinin (2015) yapmış olduğu araştırmada; sporun kamu finansmanını herkes için spor/katılım sporları için planlanan bütçe öncelikleri ile elit sporlara ve büyük spor etkinliklerine ev sahipliği yapmaya yönelik harcamalar arasındaki tutarsızlığı vurgulamıştır.

Japonya ve Türkiye'de küresel ölçekte baskın olan bu tirende dönüşen politikaların etkisinde kalmaktadır. Japon elit spor politikası aktörlerinin bunu başarmak için hal-

kın kabulünü kazanma uğraşı vermektedir. Halkın güvenini artırması ve toplum için rol model olacak sporcular yetiştirmesi gerektiğini ortaya koyan Japonya'nın 2020'de büyük başarılar elde etmek için elit spor harcamalarını daha da artırdığı görülmüştür. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Spor Politikaları 1922'de kurulan 'Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı (TİCİ)', devletin spor yönetimini özel bir idareye bıraktığı ilk kuruluştur. 1924 yılında yürürlüğe giren 170 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla kamu yararına çalışan kuruluşlardan sayılmış ve 171 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'yla devlet tarafından bu kuruluşa yardım yapılması uygun görülmüştür (Sunay, 2010). Spor ilk kez Atatürk döneminde, 1937 yılında hükümet programlarına girmiştir. 1963 yılından itibaren, sporun kitlelerde yaygınlaştırılması konusu beş yıllık kalkınma planlarında yer almıştır. Spora ilk kez 1982 tarihli Anayasada yer verilmiştir. Anayasanın 58. ve 59. Maddelerinde gençlik, spor ve sporcu güvence altına alınmıştır. Anayasanın 59. maddesinde yer alan "Devlet her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder, devlet başarılı sporcu korur" hükmü konulmuştur. Gençlik ve Spor Bakanlığı ile bağlı kuruluşu olan Spor Genel Müdürlüğüne sporu geliştirmeye yönelik her türlü tedbiri alma yetkisi verilmiştir (Fişek, 1998). Gençlik ve Spor Bakanlığı 2013-2017 Stratejik Planında "Sporun ekonomik ve sosyal faydası, toplum hayatı açısından büyük önem arz etmektedir. Ülkemizde spor kültürünün geliştirilmesi, sporun insanların günlük hayatlarının bir parçası haline getirilmesi ve elit sporcuların yetiştirilmesi gerekmektedir". Ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle 10.07.2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmi gazetede yayımlanan 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Gençlik ve Spor Bakanlığının yetkileri arasında; "d) Spor faaliyetlerinin plan ve program dâhilinde ve mevzuata uygun bir şekilde yürütülmesini gözetmek, gelişmesini ve yaygınlaşmasını

teşvik edici tedbirler almak, e) Spor alanında uygulanacak politikaların tespit edilmesi amacıyla gerekli çalışmaları yapmak, teşkilatlanma, federasyonların bağımsızlığı, spor tesisleri, eğitim, sponsorluk, sporcu sağlığının korunması, uluslararası organizasyonlarla ilgili çalışmaları koordine etmek, değerlendirmek ve denetlemek, f) Spor kuruluşlarının kurulmasına ve diğer hususlara ilişkin usul ve esasları tespit etmek, g) Gençlik ve spor kulüpleri ile başarılı sporcuları ve çalıştırıcıları desteklemek" maddelerinde görülmektedir.

Ülkelerde spora ilgi, spora katılım, sporcu sayıları ve sportif başarılar ile doğru orantılıdır. Almanyada, Spor kulübü, Federal Cumhuriyet'te organize sporun en küçük birimi olup, 60.000'den fazla spor kulübü 20 milyondan fazla üyeye hizmet vermektedir (60 milyonluk bir nüfusa kıyasla). Aynı zamanda spor kulüpleri iki farklı üst düzey spor federasyonunu da temsil edilmektedir (Mick Green & Barrie Houlihan 2004). Norveç'te spor konfederasyonu bünyesindeki uzmanlaşmış spor federasyonlarının sayısı 1946'da 23 iken 2006'da 55'e çıkarak iki kattan fazla artmıştır. 2001 yılında NIF/NOC üyesi olan 8.000'den fazla sıradan spor kulübü ve yaklaşık 5.000 şirket takımı vardı ve 2003 yılında aktif üye sayısı yaklaşık 1,6 milyonu, yani Norveç'teki toplam nüfusun üçte birinden fazlasıdır. İsveç'te 68 uzman federasyonu, 22.000'den fazla kulüp ve tahmini üç milyon üye sayısı ile neredeyse tüm organize sporları kapsamaktadır (Bergsgarda & Norberg, 2010). Türkiye'de yoğunluğu metropollerde (İstanbul=2630, Ankara=1466, İzmir=1136, Bura=802, Gaziantep=1051) olmak üzere toplam 20.762 spor kulübü bulunmaktadır. Ayrıca kamu yararına çalışan 16 spor kulübü vardır. Bunların 3'ü hariç diğerleri de metropollerdedir. (GSB, 31/12/2022 tarihi itibarıyla illere göre kulüp sayıları) 2023 itibarıyla 208.451 erkek, 108.325 olmak üzere toplam 316.776 antrenör bulunmaktadır. 2017 yılı itibarıyla 3441 uluslararası olmak üzere 98.330 faal hakem bulunmaktadır.

31.12.2022 tarihi itibarıyla toplam sporcu sayısı 13.312.842 (tekil kişi,) bunun 6.260.937 faal lisanslı sporcudur. SHGM + Sporcu Kartı + TFF + Okul Sporları sporcu sayıları dahil edilerek hesaplanmıştır. (*GSB SHGM İstatistikleri*).

Ayrıca Bakanlığa bağlı 63 spor federasyonu bulunmaktadır. Bu federasyonlardan herkes için spor açısından önemli olan Herkes için spor federasyonunun (*HİS görev ve yetkileri; madde 6 – (1)*)

a) Karşılıklı anlayış ve iyi niyet içerisinde ayrım gözetmeksizin insanlarımızı bir araya getirerek ve tek tek bireylere düzenli spor yapma olanağı tanıyarak alışkanlık kazandırmak ve sağlıklı yaşama yönlendirmek, sağlam dostluk ilişkilerinin oluşmasını ve toplum bilincinin yerleşmesini sağlamak.

b) (Değişik: RG-24/5/2019-30783) Herkes için spor düşüncesini yaygınlaştıracak spor faaliyetleri yapmak, sportif etkinlikleri icra etmek ve geliştirecek eğitim faaliyetlerinde bulunmak; sempozyum, konferans, bölgesel ve uluslararası seminerler, kongreler düzenlemek, uluslararası eğitim faaliyetlerine katılmak, her türlü sağlık ve spor amaçlı rekreatif turnuvalar düzenlemek.

Ancak uygulamaları düzenli ve sistematik olmadığından etkinliklerin ve katılımcıların sağlıklı verisi bilinmemektedir. Kimlere, nerede, ne zaman, nasıl ve ne kadar eğitim/spor etkinliği planlaması sistemli/düzenli değildir.

Tartışma

Bir kamu politikası önceliği olarak sporun geliştirilmesi, tarihsel olarak hükümetlerin siyasi gündemlerinin merkezinde yer almıştır. 1960'lar ve 1970'lerde sosyal yaşamın birçok yönü politik alanın bir parçası haline gelmiş, bu da sporun sosyal politika amaçlarında, özellikle de sağlıkla ilgili hedeflere ulaşmak için bir araç olarak benimsenmesiyle sonuçlanmıştır. Sağlıktaki iyileşmeler potan-

siyel olarak bireye/topluma gelir ve refah açısından yarar sağlarken, üretkenlik kazanımları, verimlilik ve daha düşük sağlık hizmeti maliyetleri ile daha kapsamlı ekonomik etkiler de söz konusudur. Ayrıca, 'toplumlarda sporun geliştirilmesinden spor yoluyla toplumların geliştirilmesine' toplumsal uyumun sosyal kalkınmayı da desteklediği düşünülmektedir ve doğru bir politika değişikliğinin temelinde bu ilişkinin yattığı yapılan araştırmalarda öne çıkmıştır (Wang et al. 2005; Hoekman & Scheerder, 2021; Alpay, 2021). Bu dönemde 'Herkes için Spor' politikaları vurgusu daha belirgindir. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra birçok ülkenin batıdaki herkes için spor politikalarından elit spor politikalarına evrilme/dönüşüm etkisinde kaldığı görülmektedir. Bu politik evrilme ileriki yıllarda yapılan spor tesislerine ve organize edilen büyük/mega spor etkinliklerine yansımıştır. Dolayısıyla da bütçeden ayrılan pay da artmıştır.

21.yüzyılın başlarında ülkelerin spor politikalarının değiştiğini görmekteyiz. Geçtiğimiz on yıl içinde Kanada, Çin, Almanya, Birleşik Krallık, Norveç, Polonya, Singapur, Katar, Japonya, Brezilya ve Türkiye gibi ülkelerde spor gelişimiyle ilgili faaliyetlere yönelik kamu politikalarının önemi artmıştır (Green, M. & Collins, 2008; Zirek, 2023). Bu ülkelerde spor politikasına mevcut gündemden daha fazla zaman ayrılmaya başlanmıştır ve bu değişim, elit spor gündemine 'spor için spor'a' odaklanan öncelik kaymasına sebep olmuştur (Collins ve diğerleri, 2015), bu bağlamda elit spora günümüzde birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yüksek düzeyde yatırım yapılmaktadır (Grix, & Carmichael, 2012, Taks, M., Chalip, L., and Green, B.C., 2015; Kim, S. & Manoli, 2022). Yapılan araştırmalar, sporun hükümetler tarafından hangi amaçlar için kullanıldığına önemli ölçüde dikkat çekmektedir. Spor dışı hedefler arasında ekonomik kalkınma ve yenilenme, sivil güçlendirme, sosyal kontrol, sosyal yatırımının geliştirilmesi ve çeşitli diplomatik hedefler yer alırken, sporla ilgili hedefler arasın-

da ise elit sporun geliştirilmesi, gençlik/okul sporu ve katılımın artırılması öne çıkmaktadır (Österlind, 2016; Poppel, Claes, & Scheerder, 2018; Hoekman & Scheerder, 2021; Zirek, 2023). Tabandan veya kitlesel katılım düzeyinde bile, tesislerin yeri, geliştirilen tesislerin türü, tesislerin tasarımı ve faaliyetlerin zamanlaması ve fiyatlandırılması ile ilgili kamu politikası kararları, kimlerin katıldığı ve ne sıklıkla katıldıkları üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir. Kamu politikası sürecinin çıktuları (hükümetlerin sporla ilgili olarak düzenleme, dağılım ve yeniden yapılandırma arayışında olduğu) bireylerin ve toplumun/larının yaşam standartları üzerinde belirleyici olmaktadır (Thomson, Cuskelly, Toohey, Kennelly, Burton & Fredline, 2019; Kim & Manoli, 2022).

Spor genellikle iki ayrı alana bölünmüş olarak algılanır; kitlesel katılım ve elit kesim. Birçok ülkede, bu iki alandaki politika ve finansman ayrı kurumlar tarafından yönetilir ve yatırım genellikle ikisi arasında bir seçim olarak görülür. Elit ve kitlesel katılım sporları arasındaki kesişim/bağlantı noktaları ve gerilim kaynakları bulunmaktadır (Cesar & McLaughlin, 2015). Bu bağlamda Breedveld, ve Hover, (2015) belirttiği şu sorulara yanıt bulmak gerekir:

- Etkili yetenek tespiti katılım derinliği gerektirir mi?

- Elit performanslar daha fazla katılımı teşvik eder mi?

- Paralimpik hareketin kitlesel katılım ve elit spordaki rolü?

- Birlikte varoluşlarının ekonomik yönleri?

Etkilerin karmaşık doğası nedeniyle, mevcut araştırmalar elit sporun toplumsal etkileri ve mirasları kimin, neyin, nerede ve nasıl tetiklediğine dair net kanıtlar bulmayı tam olarak başaramamıştır. Son olarak, elit sporun beklenen tüm etkilere otomatik olarak yol açmadığının (Taks ve ark. 2015) ve pay-

daşların elit sporun sunduğu ivmeyi öngören mekanizmaları devreye sokması gerektiğinin daha fazla farkına varılmaktadır (Jens De Rycke & Veerle De Bosscher (2019).

Büyük spor etkinliklerinin popülaritesi medyada yoğun bir şekilde yer almaktadır. Ayrıca spor tesislerinin inşası da kamuoyunun ilgisini çekmektedir. Bu elit spor politikaları hükümetlerin teknik yeterlilik ve organizasyonel yetkinlik göstermesine ve ulusun güç ve otoritesinin sembollerini yansıtır. Başarılı bir Olimpiyat ve Ulusal Olimpiyat madalyalarının sayısının artması ulusa atfedilen olumlu politik semboldür. Sembolik spor politikaları her zaman kamusal araçlar vasıtasıyla uygulanmaktadır (Johnson, 1982). Sonuçlar, kitle desteği açısından milliyetçilik ve gurur duygularıyla kendini göstermektedir. Böylece, siyasi uygulayıcılar artan düzeyde yaygın destek almaktadır. Kavramsal çerçeveler (disiplinler arası ve disiplinler ötesi) tasarımlar ile ilerleyen araştırmalar, uygulayıcıların ve politika yapımcıların karar verme süreçlerine rehberlik edecek daha sağlam bir kanıt temeli sağlanmasına yardımcı olacaktır. Bu tür yaklaşım, “yerleşik teori yapılarından yararlanan ve alandaki uygulayıcılarla anlamlı etkileşim ve projelerin birlikte oluşturulmasının hem teori hem de uygulamaya katkı sağlama fırsatları sunduğunu vurgulayan disiplinler ötesi yaklaşımların kullanılmasını” savunan Thomson ve arkadaşlarını (2019) haklı çıkarmaktadır.

Elit spor politikasının geliştirilmesindeki temel amaç, bir ülkenin uluslararası sportif başarı düzeyini artırmak olsa da kamu tarafından finanse edilen bir hizmet olduğu sürece, bu kamu yatırımının getirisinin sosyal ve psikolojik ‘sonuçlar’ açısından değerlendirilmesi gerekir. Mevcut elit spor sisteminin doğası ve dünya çapında artan kamu yatırımları, birkaç nedenden ötürü kamu/vergi mükellefi desteği ve anlayışının önemini vurgulamaktadır (Bosscher, Shibli, Westerbeek, & Bottenburg, 2015; Kim & Manoli 2022). Türkiye’de 2002 ile 2023 yılları arasında 2.781 gençlik ve spor tesisi yapılmıştır. Son

beş yılın yatırım kapsamında; 2019 yılında yatırım programı; 162 adet spor tesisinin proje maliyeti 2.446.231.000 TL, 2020 yılında yatırım programı; 288 adet spor tesisinin proje maliyeti 5.135.336.355,99 TL, 2021 yılında yatırım programı; 340 adet spor tesisinin proje maliyeti ise 5.765.391.994,11 TL, 2022 yılında yatırım programı; 374 adet spor tesisinin proje maliyeti ise 10.219.298.098,11 TL, 2023 yılında yatırım programı; 221 adet spor tesisinin proje maliyeti ise 13.639.432.991,78 TL'dir (* *Gençlik ve Spor Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü 2019-2023 Faaliyet Raporu*).

İskandinav ülkelerinde olduğu gibi spor tesislerinin inşası ve işletilmesi belediyeler tarafından yapılma fikri daha gerçekçi bir politika olmaz mı? Herkes için spor ve elit spor bağlamında yerel potansiyeli bilme, spor tesislerinin gerekliliği, inşası ve işletilmesi hakkını büyük/ulusal projeler hariç belediyeler verilmesi uygun mu? Hükümetlerin ilk etapta neden elit spora yatırım yaptıklarına dair basit soru cevapsız kalmaktadır. Bunun nedeninin, elit spor politikasının çerçevelendiği pozitif, söylemsel yapıda yattığına ve 'başka türlü' düşünmek için çok az olasılığa izin verdiğine inanıyoruz (Green, 2004). Yani, 'spor' kendi başına özünde 'iyi' bir şey olarak anlaşıldığı için bu soru nadiren sorulmaktadır. Spor kendi içinde iyidir ve elit spora yapılan yatırım özünde iyidir, kitle sporlarını elit sporlar için bir yetenek havuzu olarak görmek gerekir. Elit spor gelişimi, yetenekli sporcuların belirlenmesi, desteklenmesi ve geliştirilmesinde ulusal farklılıklar olmasına rağmen, birçok ülkenin bu konuda büyük ölçüde politika homojenliği sergilediğine dair kanıtlar artmaktadır (Bosscher ve diğerleri, 2008; Houlihan ve Green, 2008). Elit spor gelişimini kitlesel katılıma yönelik güçlü bir taahhüdün yan ürünü olarak görüldüğü süreçte elit sporcuların desteklenmesi kabul edilebilir. Buna karşılık, kitlesel katılımdan kopuk potansiyeli yüksek performanslı sporcuların erken seçimine dayanan bir elit gelişim poli-

tikası daha az kabul edilebilir olacaktır. Ulusların uluslararası spor müsabakalarında gelecekteki başarılarını nasıl yönetebileceklerini değerlendirmek için, elit spor sistemlerinin karşılaştırılmasında kullanılacak bir ölçüm aracının geliştirilmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır (Bosscher ve ark., 2010). Uluslararası yönetim organlarının çoğu batılı ülkelerin desteğine bağımlıdır. Bundan dolayı sportif başarı, ulusal ekonomilerde ekonomik edinime kıyasla aynı ölçüde etki etmemektedir (Rycke & Bosscher, 2021). Bu iki farklılık, elit sporda ulusal politikanın ulusal ekonomi politikalarından neden farklı olduğunu açıklamaktadır.

Sonuç olarak; Artan küresel spor rekabeti ile karakterize edilen elit spor, zaman içinde özel bir sorundan (sporcuların, antrenörlerin ve spor kuruluşlarının çaba ve becerilerinden oluşan) hükümet politikasını içeren bir kamu meselesine dönüşmektedir. Gelişmiş ülkeler, ulusal ve uluslararası sportif başarılarını artırmak ve daha fazla spor organizasyonunda yer almak için etkili spor politikaları geliştirmektedirler. Sportif başarı, sosyo-ekonomik ve sosyo-politik gelişmişliğin önemli bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, ülkeler kendi spor politikalarını yeniden şekillendirerek uluslararası başarı elde etmeyi amaçlamaktadırlar. Hükümet destekli sportif gelişmişlik, dünya genelinde birçok ülkenin spor politikasının ortak özelliği haline gelmiştir. Sporun uluslararası platformlardaki artan önemi ve toplumsal bilinç, özellikle olimpiyatlar gibi büyük spor organizasyonlarına yönelik hükümetlerin uluslararası sportif başarıyı teşvik etmek için yatırımların artırmasına neden olmuştur. Bu yatırımlar, sporun küresel yayılımını ve uluslararası arenada rekabetini de artırmaktadır. Ayrıca, bu tür stratejik yatırımlar, ulusal prestiji artırmak ve uluslararası alanda güç göstermek amacı taşımaktadır. Bu yatırımların temel amaçları arasında diplomatik avantaj sağlama, ulus inşası, sağlık sorunlarının giderilmesi, ekonomik gelişim, sosyal kapita-

lin artırılması ve refah devleti sorunlarının çözülmesi yer almaktadır. Hükümetler, spor yatırımları için kaynaklarını artırmıştır. Spora yapılan yatırımlar, sadece sportif başarı elde etmeyi değil, aynı zamanda ulusal ve uluslararası ekonomik ve politik hedeflere ulaşmayı da amaçlamaktadır. Genel olarak, elit spor ve herkes için spor birbiriyle ilişkili ve karşılıklı bağımlı olarak görülmüştür, görülmelidir de.

Sporun ulusal/uluslararası yönetim örgütlerinin çoğunun batılı gelişmiş ülkelerde devlet desteğine bağımlı ve belirleyici olmaları, ekonomileri aynı olmayan fakat gelişmekte olan ülkeler için sorun olmaktadır. Öncelikleri farklıdır çünkü. Bu farklılık, elit sporda ulusal politikanın ulusal ekonomi politikalarından neden farklı olması gerektiğini açıklamaktadır. Küresel şirketlerin spor tesislerinin inşası, spor endüstrisinin pazar oluşturma çabaları, büyük spor organizasyonları ve emperyal/hegemonik devletlerin/yapıların kontrol edebilme/üstünlük kurma politikaları mıdır acaba? Diye bir düşünce geliyor akla!

Refah devleti ve sosyal yatırım göz önüne alındığında herkes için spor 'her türlü spor' politikasının toplumsal etki boyutlarının da farkına varılacaktır. Eğitim, sağlık, ekonomi, sosyalleşme, aidiyet, birlikte yaşam bilinci, çevre, verimlilik, birey/insan, vs bütünüyle yaşanılabilir bir dünya için 'herkes için spor 'her türlü' spor' Devletlerin/Hükümetlerin önceliği mi/politikası mı olmalı?

Kaynaklar

Alpay, N. (2021). Sporun Yaygınlaşmasının Gelişmeye Etkileri: Bir İnceleme. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(1), 33-44. doi:10.47257/busad.958955

Bergsgarda, N.A. & Norberg. J.R. (2010). Sports policy and politics – the Scandinavian way, Sport in Society, Vol. 13, No. 4, May 2010, 567–582

Bergsgarda, N. A., Borodulin, K., Fahlén, J., Høyer-Kruse, J., & Iversen, E. (2017). National structures for building and managing sport facilities: a comparative analysis of the nordic countries. Sport in

Society, 22(4), 525-539. doi:10.1080/17430437.2017.1389023

Bosscher, V. D., Shibli, S., Bottenburg, M. van, Knop, P. D., & Truyens, J. (2010). Developing a Method for Comparing the Elite Sport Systems and Policies of Nations: A Mixed Research Methods Approach. Journal of Sport Management, 24(5), 567–600. doi:10.1123/jsm.24.5.567

Bosscher, V.D., Sotiriadou, P. & Bottenburg, V. M. (2013). Scrutinizing the sport pyramid metaphor: an examination of the relationship between elite success and mass participation in Flanders, International Journal of Sport Policy and Politics, 5:3, 319-339, doi: 10.1080/19406940.2013.806340

Bosscher, V. D., Shibli, S., Westerbeek, H., & Bottenburg, M. V. (2015). Successful elite sport policies: an international comparison of the sports policy factors leading to international sporting success (SPLISS 2.0) in 15 nations. Meyer & Meyer Sport.

Brookes, S. and Wiggan, J., 2009. Reflecting the public value of sport. A game of two halves? Public management review, 11 (4), 401–420.

Breedveld, K & Hover, P. (2015). "Elite sports: what is it good for?: the case of EYOF Utrecht 2013", (Eds.) Richard Bailey and Margaret Talbot, Elite Sport and Sport-for-All, First Edition.

Castro, S., Starepravo, F., Coakley, J., & Souza, D. (2015). Mega sporting events and public funding of sport in brazil (2004–2011). Leisure Studies, 35(3), 369-386. doi:10.1080/02614367.2015.1037789

Cesar R. Torres and Douglas W. McLaughlin (2015). More fulfilling lives through sport An intersubjective justification for balancing elite sport and sport-for-all, (Eds.) Richard Bailey and Margaret Talbot, Elite Sport and Sport-for-All, First Edition.

Coakley, J. (2007) Sport in Society. Issues and Controversies. 9th edn. New York: McGraw Hill

Collins, A., Coughlin, D., Miller, J., and Kirk, S., 2015. The production of quick scoping reviews and rapid evidence assessments: a how to guide. London: Joint Water Evidence Group.

Ekholm, D. & Sol, S.L. (2020). Mobilising non-participant youth: using sport and culture in local government policy to target social exclusion, International Journal of Cultural Policy, Vol. 26, No. 4, 510–523. doi:10.1080/10286632.2019.1595607

Enjolras, B. & Waldahl, R.H. (2007). Policy-Making In Sport The Norwegian Case, *International Review For The Sociology of Sport* 42/2, 201–216.

Fişek, K. (1998). Devlet Politikası ve Toplumsal Yapısıyla İlişkileri Açısından Dünya’da ve Türkiye’de Spor Yönetimi, 2. Baskı, Bağırhan Yayınevi, Ankara.

Funahashi, H., Bosscher, V.D. & Mano, Y. (2015) Understanding public acceptance of elite sport policy in Japan: a structural equation modelling approach, *European Sport Management Quarterly*, 15:4, 478-504. doi: 10.1080/16184742.2015.1056200.

GSB (2022 Gençlik ve Spor Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü 2019-2023 Faaliyet Raporu)

Green, M. & Houlihan, B. (2004). Advocacy Coalitions and Elite Sport Policy Change In Canada And The United Kingdom, *International Review For The Sociology Of Sport* 39/4(2004) 387–403.

Green, M. (2006) From ‘Sport for All’ to Not About ‘Sport’ at All? Interrogating Sport Policy Interventions in the United Kingdom, *European Sport Management Quarterly*, 6:3, 217-238. doi: 10.1080/16184740601094936.

Green, M. & Collins, S. (2008). Policy, Politics and Path Dependency: Sport Development in Australia and Finland, *Sport Management Review*, 2008, 11, pp. 225-251

Grix, J. & Carmichael, F. (2012) Why do governments invest in elite sport? A polemic, *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4:1, 73-90. doi:10.1080/19406940.2011.627358

Groll, M., Bronikowska, M. & Savola, J. (2015). Cultural aspects of Traditional Sports and Games Article *in* *International Journal of Physical Education*, 52(3). doi: 10.5771/2747-6073-2015-3-25

Henry, I. (2011) European policy systems and sport-for-all as a policy objective. Paper written in the framework of the IOC’s OSC Postgraduate Grant Selection Committee.

Hoekman, R. & Scheerder, J. (2021) Sport policy practice and outcome: theoretical and empirical approaches, *European Journal for Sport and Society*, 18:2, 103-113.

Houlihan, B. (1997). Sport, policy, and politics: A comparative analysis. London: Routledge.

Houlihan, B. and Green, M., 2008. Comparative elite sport development. Systems, structures and public policy. London: Elsevier.

Houlihan, B., Bloyce, D. & Smith, A. (2009) Developing the research agenda in sport policy, *International Journal of Sport Policy and Politics*, 1:1, 1-12. doi: 10.1080/19406940802681186.

Jens De Rycke and Veerle De Bosscher. (2021). The cure or the cause? Public opinions of elite sports’ societal benefits and harms, *Sport in Society*, 24, 7, 1070–1093.

Johnson, A. T. (1982). Government, Opposition and Sport: the Role of Domestic Sports Policy in Generating Political Support. *Journal of Sport and Social Issues*, 6(2), 22-34.

Kim, S. & Manoli, A.E. (2022) Does relationship quality matter in policy-making? The impact of government-public relationships and residents’ perceptions on their support towards a mega-sport event, *International Journal of Sport Policy and Politics*, 14:2, 207-224. doi: 10.1080/19406940.2021.2013925

Meeier, R. (1988). Neo-Corporatist Structures in the Relationship between Sport and Government. The Case of the Federal Republic of Germany. *Rev. f. Soc. of Sport* 23,1.

McLaughlin, D.W. and Torres, C.R. (2005). Fit to be tied! The relevance of ties in teaching physical education. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 76 (9), 38–42.

Nessel, K. & Kościółek, S. (2020). The total sporting arms race: benchmarking the efficiency of public expenditure on sports in eu countries. *European Sport Management Quarterly*, 22(6), 833-855. doi:10.1080/16184742.2020.1833956

Österlind, M. (2016). Sport policy evaluation and governing participation in sport: governmental problematics of democracy and health, *International Journal Of Sport Policy And Politics*, 8, 3, 347–362.

Piggin, J. (2009). Knowledge, Power and Politics Contesting ‘Evidence-based’ National Sport Policy, *International Review For The Sociology Of Sport*, 44/1, 87–101.

Raco, M., and Imrie, R., (2000). Governmentality and rights and responsibilities in urban policy. *Environment and planning A*, 32 (12), 2187–2204.

Rycke, J. D & Bosscher, V. D. (2019) Mapping the potential societal impacts triggered by elite sport: a conceptual framework, *International Jour-*

nal of Sport Policy and Politics, 11:3, 485-502, doi: 10.1080/19406940.2019.1581649.

Rycke, J. D & Bosscher, V. D. (2021). The cure or the cause? Public opinions of elite sports' societal benefits and harms, *Sport in Society*, 24, 7, 1070–1093.

Sam, M.P. & Jackson, S.J. (2006). Developing National Sport Policy Through Consultation: The Rules of Engagement, *Journal of Sport Management*, 2006, 20, 366-386.

Simon, R.L., Torres, C. R. and Hager P.F. (2015). *Fair Play. The Ethics of Sport*. 4th edn. Boulder, CO: Westview Press.

Sunay, H. (2003). Türk Spor Politikasına Analitik Bir Bakış, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, cilt 1, sayı 1.

Taks, M., Chalip, L., and Green, B.C. (2015). Impacts and strategic outcomes from non-mega sport events for local communities. *European Sport Management Quarterly*, 15 (1), 1–6. doi:10.1080/16184742.2014.995116

Thomson, A., Cuskelly, G., Toohey, K., Kennelly, M., Burton, P., & Fredline, L. (2019). Sport event legacy: A systematic quantitative review of literature. *Sport Management Review*, 22(3), 295–321. doi:10.1016/j.smr.2018.06.011.

Van Poppel, M., Claes, E. & Scheerder, J. (2018) Sport policy in Flanders (Belgium), *International Journal of Sport Policy and Politics*, 10:2, 271-285. doi: 10.1080/19406940.2017.1362570.

Veal, A., Toohey, K., and Frawley, S., (2012). The sport participation legacy of the Sydney 2000 Olympic Games and other international sporting events hosted in Australia. *Journal of policyresearch in tourism, leisure and events*, 4 (2), 155–184.

Wang, G., Macera, C. and Scudder Soucie, B., (2005). A cost–benefit analysis of physical activity using bike/pedestrian trial, *Health promotion practice*, 6 (2) 174–179.

Weed, M., (2006). Perceptions on sport–tourism policy development, *Tourism Review International*, 10, 227–240.

Weed, M.i (2009). The potential of the demonstration effect to grow and sustain participation in sport. Review paper for Sport England. Canterbury Christ Church University: Centre for Sport, Physical Education & Activity Research (Spear).

Zirek, O., (2023). Cumhuriyet Dönemi (1923-1950) Spor Diplomasisi, Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Elazığ.